TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

Dnro 7929/92/2022

13.10.2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta
Marja Ekroos

ymv@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle (HE 140/2022) laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Ympäristövaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Lain tavoitteena on toteuttaa valtakunnallinen yhteinen tietojärjestelmä rakennetun ympäristön tiedolle. Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään tietojärjestelmään julkaistaisiin rakentamisen ja alueidenkäytön tietoja. Laissa säädettäisiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmän perustamisesta, ylläpidosta, tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoikeuksista ja tietojärjestelmän tietovarantojen rekisterinpitäjistä. Suomen ympäristökeskukselle säädettäisiin lisäksi velvollisuus perustaa julkinen tietopalvelu rakennetun ympäristön tiedon jakamista varten sekä velvollisuus tehdä tilastointia.

Tietosuojavaltuutetun toimiston näkökulmasta ensisijaisia ovat esitykseen sisältyvät henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin esitetyt muutokset.

Henkilötietojen käsittelystä Maankäyttö- ja rakennuslaissa annettuun lakiin ehdotetut muutokset

4.5 Tietoyhteiskuntavaikutukset ja vaikutukset yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän julkisessa tietopalvelussa pidettäisiin saatavilla henkilötiedoksi tunnistettu pysyvä rakennustunnus. Tätä julkaisemista perustellaan nykytilalla (että tiedot aikaisemmin on julkaistu muiden viranomaisten toimesta, käytännössä Kiinteistötietojärjestelmässä). Kuitenkin tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että pelkästään aiemman lainsäädännön aikana muodostuneella käytännöllä ei voida automaattisesti perustella henkilötietojen julkaisemista, vaan ehdotetun sääntelyn vaikutukset rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille on arvioitava uutta lainsäädäntöä annettaessa.

Vanhan Kiinteistötietojärjestelmän käyttö on ollut maksullista asiakirjakohtaisesti, mikä on tosiasiallisesti rajoittanut voimakkaasti järjestelmän käyttöä.

Ehdotetussa uudessa mallissa (13.§ mukaan) on esitetty Suomen ympäristökeskuksen oikeudesta periä valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisia maksuja rakennetun ympäristön tietojärjestelmän suoritteista ja maksuista. Esityksen mukaan maksuja voitaisiin periä Suomen ympäristökeskuksen toimesta esimerkiksi rajapintojen perustamisesta, ylläpidosta ja käyttöoikeuksien perustamisesta. Esitys ei ota kantaa, peritäänkö maksuja yksittäiseltä järjestelmän käyttäjältä.

Mikäli järjestelmän käytöstä ei peritä maksuja loppukäyttäjiltä, katsoo Tietosuojavaltuutetun toimisto, että tämä järjestelmän käytön voimakas kasvu voi vaikuttaa rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille aiheutuvaan riskiin sitä nostavasti, ja tämä riski rekisteröidyille on arvioitava uudelleen huomioiden järjestelmän käytön lisääntyminen.

Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että toisin kuin esityksessä mainitaan, henkilötiedon suora julkaisu tietojärjestelmään niin että kuka tahansa voi mistä tahansa tekemättä julkisuuslain mukaista tietopyyntöä saada henkilötiedon tosiasiallisesti vaikuttaa rekisteröidyille aiheutuvan riskin suurenemiseen ja muutoksen vaikutus tulisi erikseen arvioida.

Esityksessä mainittu henkilön omien tietojen tarkastusoikeus on olemassa jo TSA 15 artiklan perusteella, eikä sitä sen vuoksi voida pitää lisäsuojatoimena. Myöskään yhteisrekisterinpitäjyyteen jo lähtökohtaisesti sisältyvä rekisteröidyn oikeus asioida minkä tahansa yhteisrekisterinpitäjän kautta ei toimi sääntelyn lisäsuojatoimena.

Säädöskohtaiset perustelut

8.1. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttö- ja lokirekisteri

Pykälässä säädettäisiin Suomen ympäristökeskukselle vastuu ylläpitää rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä erillään olevaa järjestelmän käyttö- ja lokirekisteriä. Kyseessä olisi tietojärjestelmästä erillään oleva henkilötietorekisteri, johon tallennettaisiin henkilö- ja tunnistetietoa järjestelmän käytöstä ja tapahtumista.

Käyttö- ja lokirekisterin tietosisältöä tai sen käyttötarkoitusta ei ole pykälässä tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa määritelty täsmällisesti. Viittaus arkaluonteisten tietojen säilytysaikaa koskevaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön viittaisi rekisterin sisältävän tällaisia tietoja. Ehdotetun viiden vuoden säilytysajan asianmukaisuutta ei voida täysin arvioida. Säilytysaikaa on arvioitava suhteessa tietojen käyttötarkoitukseen. Esimerkiksi käytönvalvonnan tarkoituksissa kerättävien tietojen säilyttämistä voidaan arvioida suhteessa relevanttien rikosten vanhentumisaikoihin.

11 §. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän julkinen tietopalvelu.

Pykälässä säädettäisiin rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tiedoista pidettävästä julkisesta tietopalvelusta. Pykälän 1 momentin mukaan Suomen ympäristökeskukselle annettaisiin tehtäväksi pitää yleisessä tietoverkossa saatavilla rakennetun ympäristön tietojärjestelmään julkaistuja ja tallennettuja tietoja. Tietoturvasyistä tiedon hakemista rajoitettaisiin siten, että tietoja voisi hakea vain yksittäishakuina. Tällä estetään tietojen haku kerralla laajoilta maantieteellisiltä alueilta. Tietojen luovutus ja

palvelu toteutettaisiin karttapalvelun kautta. Julkisen tietopalvelun avulla kuka tahansa voisi karttapalvelun kautta hakea tietoa ja voisi tehdä erilaisia tietopyyntöjä tiedon luovutusta varten. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että siltä osin kun haettavat tiedot sisältävät henkilötietoja, tämä suojakeino ei yksin riitä rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille kohdistuvien riskien huomioimiseksi sääntelyssä oikeasuhteisella tavalla.

Lakiehdotuksen 5 §:n mukaisia tietoja olisivat seuraavat tiedot: 1) tieto kaavan vireille tulosta ja suunnittelualueen rajaus, 2) kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma, 3) tieto kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamisesta, 4) kaavaehdotus, 5) tieto kaavaehdotuksen nähtäville asettamisesta, 6) hyväksytty kaava, 7) tieto kaavaa koskevan päätöksen muutoksenhaun vireilläolosta, 8) tieto kaavan tai sen osan voimaantulosta, 9)lainvoimainen kaava, 10) hyväksytyn kaavan selostus, 11) tieto kaavan kumoutumisesta, 12) voimaantullut tonttijako sekä tieto tonttijaon kumoutumisesta, 13) rakennuskielto sekä tieto kiellon kumoutumisesta tai raukeamisesta, 14) rakentamisrajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta, 15) toimenpiderajoitus sekä tieto rajoituksen kumoutumisesta tai raukeamisesta, 16) suunnittelutarvealue sekä tieto sen kumoutumisesta tai raukeamisesta ja 17) voimaantullut rakennusjärjestys. Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo että kohtien 12,13, 14 ja 17 osalta tietojen luovutusta tulee arvioida Tietosuoja-asetuksen mukaisina henkilötietoina.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt henkilötietojen julkistamista julkisena tietopalveluna mahdollisena, jos sille on oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet (PeVL 2/2017 vp, s7, PeVL 65/2014 vp, s 4/II-5/I, PeVL 32/2008 vp s. 2/I-3/II). Perustuslakivaliokunta on pitänyt yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta olennaisena, että tällaisesta julkiseen tietoverkon kautta saatavilla olevasta henkilörekisteristä tietoja ei voitaisi hakea erilaisina massahakuina, vaan esimerkiksi ainoastaan yksittäisinä hakuina.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että henkilötietojen sekä yksityiselämän suojan kannalta on tärkeää, että tietoverkossa julkaistavissa asiakirjoissa julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot (PeVL 63/2014 vp, s. 5). Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo, että henkilötietoja sisältävien tietojen luovuttaminen karttapalvelusta kenelle tahansa ilman perustetta ei ole tiedonsaannin kannalta välttämätöntä, vaan henkilötietoja sisältävien tietojen hakevan tulisi aina perustella tietopyyntönsä. Lisäksi sillä, jota koskevia henkilötietoja on luovutettu on oltava oikeus halutessaan saada tieto näistä tietoluovutuksista.

Esityksen mukaan Rakennustietovarannon tiedot vastaisivat pääasiassa nykyisiä rakennus- ja huoneistotietoja, joita tallennetaan väestötietojärjestelmään. Tiedot saataisiin pitää saatavilla, mutta yksittäisiä tietoja tai tietojoukkoja voitaisiin Suomen ympäristökeskuksen päätöksellä vetää pois julkisesta tietopalvelusta hyvinkin nopeasti ilman lakimuutosta. Ehdotuksen sananmuoto ”saadaan pitää saatavilla seuraavat tiedot” tarkoittaisi enimmäismäärää tiedosta, jota voitaisiin pitää saatavilla julkisessa tietopalvelussa, mutta ei velvoittaisi pitämään saatavilla kaikkea 2 momentissa mainittua tietoa. Olisi hyvä arvioida, onko ehdotus tältä osin linjassa toisaalta perustuslain 10 §:n mukaisen lailla säätämisen vaatimuksen sekä perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan lausuntokäytännön mukaisen luovutettavien tietojen täsmällisyyttä koskevien vaatimusten kanssa.

Pihamaa Heljä-Tuulia 912487203

Apulaistietosuojavaltuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa

Camilla Ekberg

Ylitarkastaja Camilla Ekberg

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteystiedot

Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki

Sähköposti: tietosuoja@om.fi

Puhelinvaihde: 029 566 6700

Verkkosivut: www.tietosuoja.fi